

Co bude v dnešní přednášce

- Připomenutí lineární regrese
- Geometrická interpretace metody nejmenších čtverců
- Problém lineárně závislých sloupců

18 Geometrická interpretace metody nejmenších čtverců

Lineární model

- Model pro vysvětlovanou proměnnou Y v bodě \mathbf{x} je

$$Y = \mathbf{w}^T \mathbf{x} + \varepsilon = \mathbf{x}^T \mathbf{w} + \varepsilon = w_0 + w_1 x_1 + \dots + w_p x_p + \varepsilon.$$

- Model pro trénovací množinu tvořenou N páry (Y_i, \mathbf{x}_i) je $Y_i = \mathbf{x}_i^T \mathbf{w} + \varepsilon_i$.
- Dohromady při značení $\mathbf{x}_i = (1, x_{i;1}, \dots, x_{i;p})^T$ tedy

$$\begin{pmatrix} Y_1 \\ \vdots \\ Y_N \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & x_{1;1} & x_{1;2} & \cdots & x_{1;p} \\ \vdots & \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ 1 & x_{N;1} & x_{N;2} & \cdots & x_{N;p} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} w_0 \\ \vdots \\ w_p \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} \varepsilon_1 \\ \vdots \\ \varepsilon_N \end{pmatrix}.$$

- Toto zapisujeme maticově jako $\mathbf{Y} = \mathbf{X}\mathbf{w} + \boldsymbol{\varepsilon}$, kde

$$\mathbf{X} = \begin{pmatrix} \mathbf{x}_1^T \\ \vdots \\ \mathbf{x}_N^T \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & x_{1;1} & \cdots & x_{1;p} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ 1 & x_{N;1} & \cdots & x_{N;p} \end{pmatrix}, \quad \mathbf{Y} = \begin{pmatrix} Y_1 \\ \vdots \\ Y_N \end{pmatrix}, \quad \boldsymbol{\varepsilon} = \begin{pmatrix} \varepsilon_1 \\ \vdots \\ \varepsilon_N \end{pmatrix}.$$

- Naměřené hodnoty jednotlivých příznaků X_1, \dots, X_p spolu s přidáním umělého příznaku $X_0 = 1$ jsou tedy uvedeny ve sloupcích matice \mathbf{X} .

Metoda nejmenších čtverců

- Při trénování minimalizujeme residuální součet čtverců

$$\text{RSS}(\mathbf{w}) = \sum_{i=1}^N (Y_i - \mathbf{x}_i^T \mathbf{w})^2 = \|\mathbf{Y} - \mathbf{X}\mathbf{w}\|^2.$$

- Minimum je určeno řešením *normální rovnice*

$$\mathbf{X}^T \mathbf{Y} - \mathbf{X}^T \mathbf{X} \mathbf{w} = \mathbf{0},$$

která odpovídá podmínce $\nabla \text{RSS}(\mathbf{w}) = \mathbf{0}$.

- Za předpokladu, že je matice $\mathbf{X}^T \mathbf{X}$ regulární, existuje jediné řešení minimalizující $\text{RSS}(\mathbf{w})$,

$$\hat{\mathbf{w}}_{\text{OLS}} = (\mathbf{X}^T \mathbf{X})^{-1} \mathbf{X}^T \mathbf{Y}.$$

- Predikce v bodě \mathbf{x} je potom $\hat{Y} = \mathbf{x}^T \hat{\mathbf{w}}_{\text{OLS}}$.

Geometrická interpretace metody nejmenších čtverců (1/3)

- Minimalizace $\text{RSS}(\mathbf{w}) = \|\mathbf{Y} - \mathbf{X}\mathbf{w}\|^2$ je ekvivalentní minimalizaci $\|\mathbf{Y} - \mathbf{X}\mathbf{w}\|$.
- To znamená, že pro optimální \mathbf{w} je Eukleidovská vzdálenost bodů \mathbf{Y} a $\mathbf{X}\mathbf{w}$ v prostoru \mathbb{R}^N nejmenší možná.
- Označíme-li i -tý sloupec matice \mathbf{X} jako $\mathbf{X}_{\bullet i}$, můžeme si všimnout, že

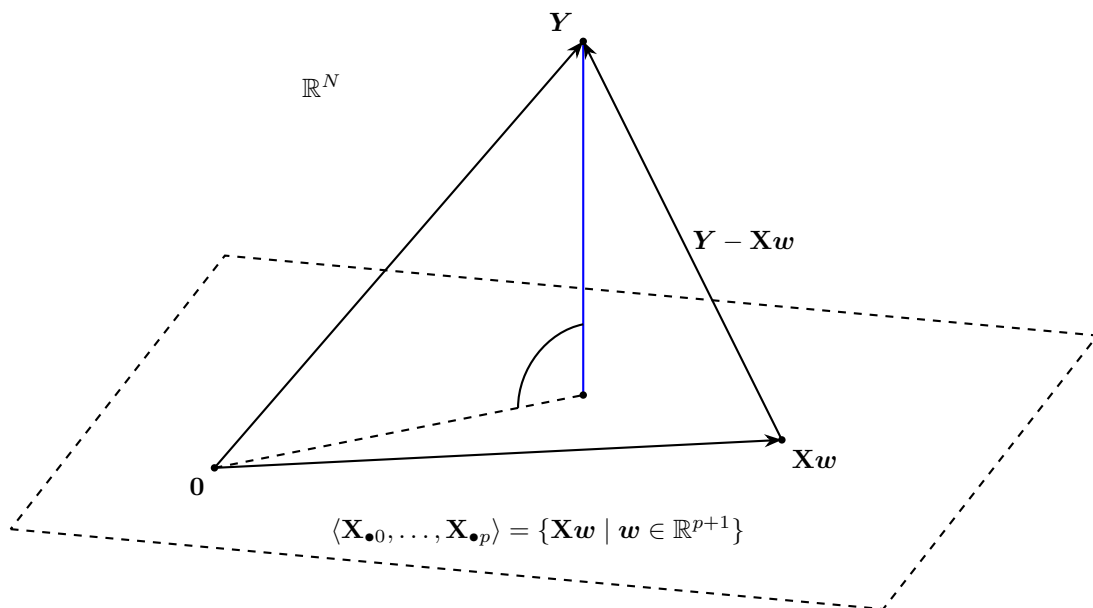
$$\mathbf{X}\mathbf{w} = w_0\mathbf{X}_{\bullet 0} + w_1\mathbf{X}_{\bullet 1} + \dots + w_p\mathbf{X}_{\bullet p}.$$

- Vektor $\mathbf{X}\mathbf{w}$ je lineární kombinací sloupců matice \mathbf{X} s koeficienty w_0, \dots, w_p .
- Leží tedy v lineárním podprostoru prostoru \mathbb{R}^N , který je lineárním obalem $p+1$ sloupců $\mathbf{X}_{\bullet 0}, \dots, \mathbf{X}_{\bullet p}$.
- Pro různé hodnoty \mathbf{w} pak vektor $\mathbf{X}\mathbf{w}$ celý tento podprostor pokrývá, tj.

$$\langle \mathbf{X}_{\bullet 0}, \dots, \mathbf{X}_{\bullet p} \rangle = \{ \mathbf{X}\mathbf{w} \mid \mathbf{w} \in \mathbb{R}^{p+1} \}.$$

Geometrická interpretace metody nejmenších čtverců (2/3)

- Chceme-li minimalizovat vzdálenost \mathbf{Y} a $\mathbf{X}\mathbf{w}$, hledáme bod $\mathbf{X}\mathbf{w}$ v podprostoru sloupců matice \mathbf{X} , který je k \mathbf{Y} nejbližší.
- Bod $\mathbf{X}\mathbf{w}$ je k bodu \mathbf{Y} nejbližší, jestliže je vektor $\mathbf{Y} - \mathbf{X}\mathbf{w}$ na ten podprostor kolmý (modrý vektor na obrázku).

Geometrická interpretace metody nejmenších čtverců (3/3)

- Bod $\mathbf{X}\mathbf{w}$ je k bodu \mathbf{Y} nejbližší, jestliže je vektor $\mathbf{Y} - \mathbf{X}\mathbf{w}$ na ten podprostor kolmý.
- To znamená, že je kolmý na všechny vektory $\mathbf{X}_{\bullet 0}, \dots, \mathbf{X}_{\bullet p}$, které ho generují:

$$(\mathbf{X}_{\bullet i})^T(\mathbf{Y} - \mathbf{X}\mathbf{w}) = 0 \quad \text{pro všechny } i = 0, \dots, p.$$

- To lze maticově zapsat jako

$$\mathbf{X}^T(\mathbf{Y} - \mathbf{X}\mathbf{w}) = \mathbf{0} \quad \text{a tedy} \quad \mathbf{X}^T\mathbf{Y} - \mathbf{X}^T\mathbf{X}\mathbf{w} = \mathbf{0}.$$

- Získali jsme tím starou známou **normální rovnici** a tedy stejné řešení.
- Z výše uvedených geometrických úvah navíc plyne, že pro jakékoliv řešení \mathbf{w} normální rovnice je $\|\mathbf{Y} - \mathbf{X}\mathbf{w}\|$, a tedy i $\text{RSS}(\mathbf{w})$, nejmenší možné.
- Jakékoliv řešení normální rovnice tedy dává globální minimum.

19 Regularita versus lineární nezávislost

Regularita versus lineární nezávislost sloupců (1/3)

- Normální rovnice má jednoznačné řešení, pokud je $\mathbf{X}^T\mathbf{X}$ regulární.
- Pojďme si odvodit, jak to souvisí s lineární nezávislostí sloupců matice \mathbf{X} .
- Je-li $\mathbf{X}_{\bullet i}$ i -tý sloupec matice \mathbf{X} , platí, že vektor

$$\mathbf{X}\mathbf{s} = s_0\mathbf{X}_{\bullet 0} + s_1\mathbf{X}_{\bullet 1} + \dots + s_p\mathbf{X}_{\bullet p}$$

je lineární kombinací sloupců matice \mathbf{X} s koeficienty danými složkami \mathbf{s} .

- Matice \mathbf{X} má lineárně nezávislé sloupce, právě když je $\mathbf{X}\mathbf{s} = \mathbf{0}$ pouze pro $\mathbf{s} = \mathbf{0}$.
- Obecně pro matici \mathbf{X} a libovolný vektor $\mathbf{s} \in \mathbb{R}^{p+1}$ platí

$$\mathbf{X}\mathbf{s} = \mathbf{0} \Rightarrow \mathbf{X}^T\mathbf{X}\mathbf{s} = \mathbf{0} \Rightarrow \mathbf{s}^T\mathbf{X}^T\mathbf{X}\mathbf{s} = 0 \Rightarrow \|\mathbf{X}\mathbf{s}\|^2 = 0 \Rightarrow \mathbf{X}\mathbf{s} = \mathbf{0}.$$

- Z toho plyne, že je $\mathbf{X}^T\mathbf{X}$ regulární, právě když jsou sloupce matice \mathbf{X} lineárně nezávislé.

Regularita versus lineární nezávislost sloupců (2/3)

- Problém zcela určitě nastává, pokud $N < p + 1$. Pak totiž v N rozměrném prostoru \mathbb{R}^N nemůže existovat $p + 1$ lineárně nezávislých vektorů a tak ani sloupce $\mathbf{X}_{\bullet 0}, \dots, \mathbf{X}_{\bullet p}$ matice \mathbf{X} nemohou být lineárně nezávislé.
- I v situaci $N \geq p + 1$ se ale může stát, že sloupce $\mathbf{X}_{\bullet 0}, \dots, \mathbf{X}_{\bullet p}$ nebudou lineárně nezávislé.
- Může to být například tím, že přímo jednotlivé příznaky jsou lineárně závislé a tedy jeden z nich je lineární kombinací ostatních.
- V takovém případě nepomůže ani libovolně vysoké N a sloupce matice \mathbf{X} budou lineárně závislé vždy.

Regularita versus lineární nezávislost sloupců (3/3)

- Podívejme se, co to znamená pro řešení úlohy minimalizace $\text{RSS}(\mathbf{w})$.
- Normální rovnice $\mathbf{X}^T\mathbf{Y} - \mathbf{X}^T\mathbf{X}\mathbf{w} = \mathbf{0}$ je z pohledu složek vektoru \mathbf{w} soustava $p + 1$ lineárních rovnic o $p + 1$ neznámých.
- Tato soustava má vždy alespoň jedno řešení. Pokud jsou sloupce matice \mathbf{X} lineárně nezávislé, je $\mathbf{X}^T\mathbf{X}$ regulární, řešení je právě jedno a to

$$\hat{\mathbf{w}}_{\text{OLS}} = (\mathbf{X}^T\mathbf{X})^{-1}\mathbf{X}^T\mathbf{Y}.$$

Regularita versus lineární nezávislost sloupců (4/4)

- V opačném případě existuje nekonečně mnoho řešení tak, že pro každé dvě řešení \mathbf{w} a \mathbf{w}' platí $\mathbf{X}^T\mathbf{X}(\mathbf{w} - \mathbf{w}') = \mathbf{0}$.
- To, jak víme z předchozích úvah, implikuje $\mathbf{X}(\mathbf{w} - \mathbf{w}') = \mathbf{0}$.
- Pro každou dvojici řešení tedy platí

$$\begin{aligned} \text{RSS}(\mathbf{w}) &= \|\mathbf{Y} - \mathbf{X}\mathbf{w}\|^2 = \|\mathbf{Y} - \mathbf{X}\mathbf{w} + \mathbf{X}\mathbf{w}' - \mathbf{X}\mathbf{w}'\|^2 \\ &= \|\mathbf{Y} - \mathbf{X}\mathbf{w}' - \mathbf{X}(\mathbf{w} - \mathbf{w}')\|^2 = \|\mathbf{Y} - \mathbf{X}\mathbf{w}'\|^2 = \text{RSS}(\mathbf{w}'). \end{aligned}$$

- Všechny řešení tudíž odpovídají stejné hodnotě RSS, která je, jak jsme již zmínili, globálním minimem, které je v tomto případě neostré.

20 Problém kolinearity

Řešení při lineární závislosti sloupců

- Otázkou je, jak nějaké řešení získat, když nemůžeme invertovat matici $\mathbf{X}^T \mathbf{X}$ a následně použít vzoreček $(\mathbf{X}^T \mathbf{X})^{-1} \mathbf{X}^T \mathbf{Y}$.
- Funkce `LinearRegression` z balíčku `scikit-learn` si s takovými případy (většinou) poradí a řešení vrátí.¹
- Pokud $\mathbf{X}^T \mathbf{X}$ není regulární, vrátí (v rámci numerických možností) takový vektor $\hat{\mathbf{w}}$, který řeší normální rovnici a zároveň má mezi všemi řešeními nejmenší normu $\|\hat{\mathbf{w}}\|$.
- Jen pro zajímavost uvedme, že toto řešení lze zapsat ve tvaru

$$\hat{\mathbf{w}} = (\mathbf{X}^T \mathbf{X})^+ \mathbf{X}^T \mathbf{Y},$$

kde $(\mathbf{X}^T \mathbf{X})^+$ je takzvaná Moorova-Penroseova pseudoinverzní matice k matici $\mathbf{X}^T \mathbf{X}$.

Problém kolinearity

- Problémem nejsou pouze případy, kdy jsou sloupce matice \mathbf{X} lineárně závislé, ale úplně stačí, když jsou „skoro“ lineárně závislé.
- V obou těchto případech mluvíme o problému *kolinearity* (angl. *collinearity*).
- Myslíme tím tedy, že existují lineární kombinace sloupců, které dávají téměř nulové vektory, zatímco jiné lineární kombinace vrací mnohem větší vektory, tj.

$$\|\mathbf{X}\mathbf{u}\| \gg \|\mathbf{X}\mathbf{v}\| \doteq 0 \quad \text{pro nějaké} \quad \|\mathbf{u}\| = \|\mathbf{v}\| = 1.$$

- V takovém případě sice inverze $\mathbf{X}^T \mathbf{X}$ teoreticky existuje, ale prakticky je její výpočet numericky problematický.
- Především - a to je to hlavní jádro problému - je získaný odhad $\hat{\mathbf{w}}_{\text{OLS}} = (\mathbf{X}^T \mathbf{X})^{-1} \mathbf{X}^T \mathbf{Y}$ velmi citlivý na malé nevhodné změny \mathbf{Y} .

Důsledky kolinearity

- Především - a to je to hlavní jádro problému - je získaný odhad $\hat{\mathbf{w}}_{\text{OLS}} = (\mathbf{X}^T \mathbf{X})^{-1} \mathbf{X}^T \mathbf{Y}$ velmi citlivý na malé nevhodné změny \mathbf{Y} nebo \mathbf{X} .
- To znamená, že kdybychom náhodný výběr trénovací množiny zopakovali, může se hodnota odhadu $\hat{\mathbf{w}}_{\text{OLS}}$ radikálně změnit.
- Z pravděpodobnostního pohledu lze ukázat, že $\hat{\mathbf{w}}_{\text{OLS}}$ má potom v jistých směrech velký rozptyl.
- Toto se pochopitelně přenáší i na predikce \hat{Y} , které pak mají v některých bodech velký rozptyl, což znamená, že jim **nemůžeme příliš důvěřovat**.

Řešení problému kolinearity

Pokud narazíme na problém kolinearity, máme v zásadě tři možnosti:

- Přigenerovat další data nebo odebrat existující a doufat, že se problém vyřeší.
To se ale nestane, pokud jsou samotné příznaky (skoro) lineárně závislé.
- Snížit počet příznaků. To znamená vyhození některých příznaků, případně nahrazení příznaků menším počtem nových, které již nebudou lineárně závislé.
Jednou z metod redukce počtu příznaků, kdy ty existující nahrazujeme menším počtem jejich lineárních kombinací, se budeme zabývat v příštím semestru.
- Změnit funkci, kterou minimalizujeme, abychom měli jednoznačné a stabilní řešení.
Typicky provedeme tak zvanou regularizaci, kdy k RSS přidáme *regularizační člen*, který problémy kolinearity odstraní nebo alespoň dostatečně zmírní.

¹Jen pro zajímavost uvedme, že uvnitř se využívá funkce `dge1sd` z knihovny LAPACK.

ChangeLog

Verze	Datum	Autor	Log
-------	-------	-------	-----